

RECEPCIJA FIKHA MUSLIMANSKIH MANJINA I RADA EVROPSKOG VIJEĆA ZA FETVE U NJEMAČKOJ

Bilal HODŽIĆ

UDK 28-742-266

2-184.2(=163.4*3):316.334(430)

SAŽETAK: Ovaj rad se bavi istraživanjem fikha muslimanskih manjina koje obitavaju na području Njemačke. Usko povezano sa fikhom muslimanskih manjina je svakako i Evropsko vijeće za fetve i istraživanja (ECFR) koje od 1997. godine djeluje u Evropi. Kako i na koji način se ogleda fikh muslimanskih manjina u Njemačkoj, koliko se uvažavaju fetve ECFR-a, kakvu recepciju ima djelovanje Vijeća u Njemačkim naučnim krugovima kao i medijima, da li se prihvataju fetve koje izdaje Vijeće i koliki je stvarni domet njegovog rada su samo neka od pitanja na koje ovaj rad pokušava da ponudi odgovor. U 2016. godini je osnovana od strane ECFR-a komisija za fetve u Njemačkoj koja je pokrenula niz naučnih tribina i seminara kako bi se uskladila različita mišljenja oko određenih fikhskih pitanja kao što je nastupanje mjeseca ramazana ili njegov završetak.

Ključne riječi: fikh, muslimanke manjine, Evropa, fetve, Njemačka, recepcija

1. Uvod

U Njemačkoj živi između 3,8 do 4,3 miliona muslimana. Muslimani, prema tome, pored katolika i protestanata čija je brojnost znatno veća, čine treću po veličini vjersku zajednicu u Njemačkoj. Skoro jedna polovina ima njemačko državljanstvo. 74 posto muslimana koji žive u Njemačkoj, su sunije, 13 posto alevija, 7 posto šiija, a ostalih 6 posto su pripadnici drugih muslimanskih vjerskih usmjerenja. Najveći broj muslimana se doselio u Njemačku ili potiče od migranata koji su došli iz Turske, iz jugoistočne Evrope, sa Bliskog Istoka, iz južne ili jugoistočne Azije, iz Irana, sa prostora Sjeverne Afrike i drugih afričkih zemalja kao i sa prostora Centralne Azije. Islam je u Njemačkoj i za Njemačku relativno nova religija. Najveći broj muslimana

živi normalno i dobro integrirano u Njemačkoj. Međutim, u poređenju s drugim grupama, stepen organiziranosti muslimana je nizak. Samo 20. posto muslimana organizirano je u vjerskim udruženjima i zajednicama, iako je broj onih koji redovno idu u džamiju iznad te stope. Mnogobrojne zajednice, organizacije i udruženja, ali i pojedinci predstavljaju široku lepezu raznolikosti muslimanskog života u Njemačkoj, koja se ogleda ne samo u raznim interpretacijama islama, već i u raznim identitetima, stilom života i stavovima po društvenim pitanjima.¹

Trenutno u Njemačkoj kao što je slučaj i u drugim evropskim zemljama ne postoji jedinstveno tijelo koje bi predstavljalo sve muslimane i koje bi bilo njihov glasnogovornik (izuzetak Austrija, Španija). Uvidjevši ovu institucionalnu prazninu došlo

se na ideju formiranja Evropskog vijeća za fetve koje bi preuzelo tu ulogu i koje bi na institucionalnom nivou predstavljalo muslimane u Evropi. Vijeće ima za cilj usmjerenje evropskih muslimana kako da se ponašaju u svom svakodnevnom životu. S tim ciljem vijeće djeluje u Evropi putem izdavanja fetvi, izradom studija i istraživanja kojima će se pružiti odgovori na pitanja i probleme sa kojima se suočavaju muslimani u Evropi. Postavlja se pitanje koliko je Evropsko vijeće za fetve uspjelo da se nametne kao zvanični, punopravno priznati elemenat u muslimanskim zajednicama u Evropi, kako recipiraju njegov rad i da li uvažavaju njihove

¹ Savezno ministarstvo unutrašnjih poslova. <http://www.bmi.bund.de>, datum posjete: 10.02.2017.

fetve ili se muslimanske zajednice oslanjaju na svoje autoritete. Također ovaj rad nastoji da istraži kako i na koji način se gleda na samu instituciju u Njemačkoj u naučnim krugovima kao i u Njemačkim medijima, koliko ga smatraju mjerodavnim i kako gledaju na nastojanje vijeća da se profilise kao jedini partner u razgovoru kada su muslimani u Evropi a također i u Njemačkoj u pitanju.

Muslimani u Njemačkoj su organizovani na nacionalnom nivou gdje ubjedljivo prednjače turske organizacije. Najbrojnija i najbolje organizovana zajednica je DIYANET, zatim je slijedi VIKZ, Mili Görüş, te bošnjački, arapski i albanski džemati. Svaka zajednica ima svoje krovne organizacije koje pružaju potporu svojim članovima na svim poljima pa tako i kada se radi o donošenju fetvi i traženju odgovora na određena pitanja.

2. Osnivanje Evropskog vijeća za fetve i istraživanja

Godine 1992. Unija islamskih organizacija Francuske (UIOF) organizirala je simpozij na kome su prisustvovali renomirani učenjaci iz islamskog svijeta koji su razmatrali pitanja muslimanskih manjina i probleme sa kojima se susreću. Na spomenutom simpoziju je inicirano formiranje Evropskog vijeća za fetve i istraživanje. Osnivačka sjednica je održana 29-30. marta 1997. na kojoj je usvojen Statut Vijeća.

Evropsko vijeće za fetve i istraživanja je osnovano zbog nedostatka institucionalnog autoriteta muslimana

u Evropi. Vijeće je zamišljeno da bude osnovna institucija koja će se baviti problematikom muslimanskih manjina na Zapadu i koja će putem istraživanja, naučnih radova i fetvi davati odgovore. Također vijeće nastoji da zauzme vodeću ulogu i da njegove fetve budu akceptirane od strane muslimanskih zajednica u Evropi.

2.1. Organizacija Vijeća

Vijeće ima svoj odbor kojeg sačinjavaju renomirani islamski učenjaci od kojih jedan trećina mogu biti od onih koji ne žive na tlu Evrope.² Analizirajući sastav odbora uviđa se da je većina članova odbora orijentalnog porijekla koji žive u Evropi. Upravo ovakav sastav gdje je osnovni jezik komunikacije arapski pravi barijeru između Vijeća i muslimana koji žive u Evropi imajući u vidu da je u Njemačkoj najbrojnija turska zajednica koja je nedovoljno uključena u rad Vijeća. Pored odbora u okviru vijeća djeluju i komisije kao što su a) komisija za fetve, b) komisija za naučni rad, c) komisija za planiranje i medije i d) komisija za dijalog i povezivanje.

2.2. Ciljevi Vijeća

Ciljevi vijeća bi se mogli sažeti u nekoliko tačaka: 1) približavanje stavova muslimanskih učenjaka evropskih zemalja o važnim fikhskim pitanjima; 2) izdavanje fetvi koje će odgovarati potrebama muslimana u Evropi; 3) rad na istraživanjima koja će tretirati nove probleme muslimana na evropskom tlu; 4) predstavljanje posebno omladini izvorno islamsko učenje i ispravno tumačenje Šerijata.

Svi ovi navedeni ciljevi se mogu ostvariti korištenjem sljedećih sredstava: a) formiranjem stručnih komisija, b) oslanjanje na autoritativna fikhska djela, c) uzimanje u obzir fetvi drugih meritornih akademija i znanstvenih ustanova, d) rad na autoritativnosti vijeća u evropskim zemljama, e) organizovanje seminara, g) izdavanje redovnih i vanrednih publikacija i fetvi, h) izdavanje časopisa vijeća.³

2.3. Metodologija Vijeća

Metodologija kojom se koristi Evropsko vijeće za fetve se oslanja na priznate izvore šerijatskog prava, a to su četiri primarna izvora: Kur'an, Sunnet, konsenzus, i analogija. Također uvažava i pomoćne izvore kao što su pravna preferencija, opći interes, pravna prevencija, načelo kontinuiteta, običaj, mišljenje ashaba. Vijeće se oslanja na cjelokupno islamsko pravno nasljeđe koristeći pri tome metodu selekcije (tahayyur) tj. "skolastički neotradicionalizam".⁴

Pored ovog metoda Vijeće slijedi i tri dodatne metodološke smjernice: a) zasnivanje fetvi na priznatim izvorima i validnoj argumentaciji, b) primjena načela olakšavanja (taysir), c) uvažavanje ciljeva Šerijata i izbjegavanje pravnih doskočica. Y. al-Qaradawi pojašnjava da je primjena načela olakšavanja bitna jer omogućava muslimanima da dovedu u sklad zahtjeve svoje vjere sa okolnostima u kojima žive, zatim da stvara osjećaj radosti pripadanja islamu i da služi kao sredstvo očuvanja vjerskog identiteta muslimana u Evropi.

² Članovi ECFR: Yusuf al-Qaradawi, Predsjednik ECFR (Egipat, Qatar), Hussein Mohammed Halawa, generalni sekretar (Irska), Dr. Ahmad Jaballah (Francuska), Dr. Ahmed Ali Al-Imam (Sudan) Mufti Ismail Kashouli (Engleska), Ahmed Kadhem Al-Rawi (Engleska), Ounis Qurqah (Francuska), Rashid Al-Ghanouchi (Engleska), Abdallah Bin Bayyah (Saudijska Arabija), Abdul Raheem Al-Taweel (Španija), Abdallah Ibn Ali Salem (Mauritanija), Abdallah Ibn Yusuf Al-Judai, (Engleska), Abdul

Majeed Al-Najjar, Abdullah ibn Sulayman Al-Manee' (Saudijska Arabija), Dr. Abdul Sattar Abu Ghudda (Saudijska Arabija), Dr. Ajeel Al-Nashmi (Kuvajt), Al-Arabi Al-Bichri (Francuska), Dr. Issam Al-Bashir (Sudan), Ali al - Qara Daghi (Qatar), Dr. Suhaib Hasan Ahmed (Engleska), Tahir Mahdi (Francuska), Mahboub-ul-Rahman (Norveška), Muhammed Taqi Othmani (Pakistan), Muhammed Siddique (Njemačka), Muhammed Ali Saleh Al-Mansour (UAE), Dr. Muhammed Al-Hawari (Njemačka),

Mahumoud Mujahed (Belgija), Dr. Husein Kavazović (Bosna i Hercegovina), Nihad Abdul Quddous Ciftci (Njemačka), Dr. Naser Ibn Abdallah Al-Mayman (Saudijska Arabija), Yusuf Ibram (Švajcarska), Salah Soltan (Egipat, USA) : <http://www.e-cfr.org/members/>. datum pregleda 15.02.2017.

³ <http://www.e-cfr.org>, datum posjete 17.02.2017

⁴ Nedim Begović, *Vjerska sloboda i muslimanske manjine u Evropi*, El-Kalem, Sarajevo, 2015. str. 64.

Dr. al-Qaradavi je naveo sljedeće principe na kojima se temelji fikih muslimanskih manjina:

1. Ispravan idžtihad
2. Poštivanje općih fikihskih pravila
3. Briga o stvarnom fikhu koji živimo
4. Bavljenje pitanjima kojima se bave zajednice a ne samo pojedinci
5. Pribjegavanje metodi olakšavanja
6. Pridržavanje pravila da se fetva mijenja shodno promjeni razloga
7. Poštivanje zakona postupnosti
8. Uvažavanje ljudskih potreba i nužnosti
9. Oslobođanje od mezhebskog slijedenja.⁵

3. Recepcija fikha muslimanskih manjina i rada Vijeća u Njemačkim naučnim krugovima i medijima

Kada se govori o institucijama koje predstavljaju muslimane na Zapadu Evropsko vijeće za fetve i istraživanja zauzima veoma značajno mjesto u njemačkim naučnim krugovima i medijima. U naučnim krugovima i medijima uglavnom se na Vijeće gleda sa skepsom, predrasudama i zauzimaju se kritička mišljenja. Razlog takvog odnosa leži u činjenici da je jedan od osnivača a ujedno i sadašnji predsjednik Vijeća dr. Jusuf al-Qaradawi kojeg zbog njegove povezanosti sa "Muslimanskom braćom"⁶ kao i pojedinih fetvi i izjava smatraju konzervativnim i ekstremnim. Dr. al-Qaradawi se u svim svojim izjavama ograđuje od bilo kakvog ekstremizma kao i

samoubilačkih akcija, međutim kada je u pitanju Palestina on smatra da su takve akcije dozvoljene. Upravo ovaj njegov stav se često citira kao dokaz njegovih ekstremnih stavova koji ne odgovaraju savremenom liberalnom društvu. Jedna od njegovih fetvi koja je privukla pažnju je vezana za obilježavanje i proslavljanje Nove godine u islamskom svijetu gdje je kritikovao sve češću pojavu novogodišnjih dekoracija kao i pridavanje pažnje Novoj godini. Također njegovi stavovi u vezi homoseksualnih brakova koje smatra nedozvoljenim, kao i spolni odnosi van braka za koje smatra da su jedan od velikih grijeha i za koje je dozvoljena primjena šerijatskih smrtnih kazni su rezultirali da se na al – Qaradawija gleda kritički i sa sumnjom. "Njegov izraženi uticaj na muslimanske manjine na Zapadu je kontraverzan. Neki ga smatraju liberalnim misliocem koji na pragmatičan način nastoji da pomogne muslimanima na Zapadu da se nose sa svojim problemima. Nasuprot tome, ističu drugi autori, al-Qaradawi se ne može ni na kakav način smatrati simbolom islamske tolerancije."⁷

Vijeću se zamjera konzervativno držanje kao i veza sa "vehabijskim" režimom u Saudijskoj Arabiji te favoriziranje određenih selefističkih učenjaka. "Na svojim internet stranicama Vijeće posvećuje preminulom saudijskom muftiji Ibn Bazu, Muhammađu al-Uthaimin kao i drugim klasičnim uzorima kao što su Ibn Taimiyya i Ibn Qayyim al – Jauziyyu veliku pažnju. Iako se vehabijski režim u Saudijskoj Arabiji oficijelno ne pojavljuje, do izražaja ipak dolazi konzervativno držanje ovog kremijuma."⁸

Jedan od ciljeva koji je pred sebe Vijeće postavilo je rad na autorativnosti Vijeća u Evropi što neki smatraju željom za monopolom kada je izdavanje fetvi u pitanju. "Strategija ECFR je sasvim jasna. On pokušava da se postavi u centar pravnog savjetovanja muslimana, da ih usmjerava te da se monopolistički pozicionira. Upitno je da li ECFR sa svojim fetvama nastoji da dopre do šireg kruga recipijenata ili samo do onih muslimana koji nisu dovoljno organizovani."⁹

U svim svojim fetvama, a ujedno kao i jedan od principa djelovanja Vijeća je zalaganje za očuvanje zajednice, (ummeta) te davanje prednosti koheziji društva nad pojedinačnim individualnim interesima. I ovaj princip shodno evropskom poimanju slobode pojedinca je izložen kritici, jer se time traži od svakog pojedinca da se prikloni većinskom mišljenju koje ne odražava njegovo vlastito mišljenje i ubjeđenje.

Nemuslimani u Njemačkoj smatraju Vijeće konzervativnim i da zbog svojih krutih stavova ne može ići u korak sa vremenom, te da odgovore koje nudi na određena pitanja nisu u skladu sa potrebama muslimana kao što je odgovor na pitanje da li je muslimanu dozvoljeno da radi u restoranima koji pored ostalog prodaju i svinjsko meso kao što je Mc Donalds.¹⁰ Vijeće je odgovorilo u svojim fetvama da općenito prodaja svinjskog mesa nije dozvoljena i da rad na takvom mjestu kao što je Mc Donalds nije dozvoljen. Međutim, oni koji već tu rade ne moraju napuštati svoje radno mjesto prije nego li nađu drugo adekvatnije zanimanje. U ovom slučaju Vijeće je vagalo između

⁵ Jusuf el-Kardavi, *Fikh muslimanskih manjina: kako biti musliman na Zapadu?*, preveo: Bilal Merdan, Libris, Sarajevo, 2004, str. 53. – 75.

⁶ Kao što se može pročitati na stranicama brošure *Was ist Islamismus, (Šta je islamizam)*, koju je izdala Državna ustanova za zaštitu ustava pokrajine Hessen), 2014, str. 8. Organizacija Muslimanska braća su jedna od organizacija koju je Državna ustanova za zaštitu prava u Njemačkoj okarakterisala kao ekstremnu ili da ima

ekstremnih elemenata u svom djelovanju.

⁷ Ralf Frauenrath, *Jusuf al-Qaradawi und das Konzept der Wasatiyya, (Jusuf al-Qaradawi i koncept vesatije)*, Akademija za zaštitu države, Heimerzheim, 2015., str 7.

⁸ Rainer Bruner, *Zwischen Laizismus und Scharia: Muslime in Europa, (Između laizizma i Šerijata: Muslimani u Evropi)* u časopisu *Aus Politik und Zeitgeschichte, (Iz politike i povijesti vremena)*, Bonn, br. 21., 2005., str. 9.

⁹ Jörg Schlabach, *Scharia im Westen*

– *Muslime unter nicht-islamischer Herrschaft und die Entwicklung eines muslimischen Minderheitenrechts für Europa, (Šerijat na Zapadu – Muslimani pod neislamskom vlašću i razvoj prava muslimanskih manjina u Evropi)*, izdavačka kuća LIT, Berlin, 2009., str. 75.

¹⁰ Jusuf al – Qaradawi, *Al – Qararat wa al-fatawa as – sadira an majlis al – urubij li – al- ifta wa al-bubut, (Odluke i fetve izdate od Evropskog vijeća za fetve i istraživanja)*, 2010, str. 226 i 227.

općenite zabrane trgovanja svinjskim mesom (koje je za konzervativne islamske učenjake veoma bitno) i između ekonomske prinuđenosti da se radi na takvom mjestu.¹¹

Evropsko vijeće za fetve i istraživanja je zamišljeno da ga čine istaknuti islamski učenjaci koji žive u Evropi i da jedna trećina mogu biti oni koji žive van Evrope. Međutim kada se razmotri sastav Vijeća uočava se da njime dominiraju islamski učenjaci arapskog porijekla. U Vijeću se nalaze i nearapi, ali predstavljaju manjinu. I ova činjenica nije promakla određenim istraživačima koji tvrde da ECFR želi da “iskoristi nearape kako bi širili svoje radikalno učenje.”¹²

4. Recepcija fikha muslimanskih manjina i rada Vijeća u muslimanskim zajednicama

U Njemačkoj je 31. decembra 2015. živjelo između 4,4. i 4,7. miliona muslimana. Od ukupno 82,8. miliona stanovnika u Njemačkoj udio muslimana se kreće između 5,4. i 5,7. procenata. Oko 2,3. miliona muslimana potječu iz Turske, što predstavlja oko 50% od ukupnog broja muslimana, oko 800 000 dolaze sa Bliskog istoka dok oko 500 000. dolaze iz Jugoistočne Evrope.¹³

Ovaj kratak demografski prikaz nam govori o multietničkoj strukturi islamskih zajednica u Njemačkoj koje su nastale shodno nacionalnoj ili teritorijalnoj pripadnosti. Danas možemo govoriti o turskim, arapskim, bošnjačkim i albanskim islamskim

zajednicama. U svim većim ili manjim gradovima postoje mjesni džemati koji predstavljaju dio krovne organizacije. Na rad i organizaciju džemata utiču krovne organizacije kao i povezanost sa matičnim zemljama čija se mišljenja i fetve uvažavaju.

Analizirajući sastav vijeća možemo konstatovati da većinu članova Vijeća čine islamski učenjaci orijentalnog porijekla i da je jezik komunikacije arapski jezik. Jedini predstavnik iz naše zemlje u ovom vijeću jeste trenutni reisul-ulema dr. Husein Kavazović a prije njega je bio dr. Mustafa Cerić koji je bio član ovog vijeća od njegovog osnivanja. Iz šireg regiona Balkana nema drugih članova u Vijeću. Također, u Vijeću nema članova iz država Istočne Evrope kao ni iz Turske s tim da je član vijeća iz Austrije, Mustafa Mula Oglu, porijeklom iz Turske.¹⁴

Oficijelne internet stranice Evropskog vijeća za fetve i istraživanja¹⁵ nude informacije na arapskom i engleskom jeziku što onima koji ne poznaju jedan od ova dva jezika uskraćuje uvid u aktivnosti i djelatnost Vijeća. Stranice se ne ažuriraju svakodnevno nego shodno bitnim događajima koji zaslužuju pažnju. Vijeće je osnovalo tri komisije, u Francuskoj, Engleskoj i Njemačkoj.¹⁶ Internet stranica komisije Evropskog vijeća za fetve u Njemačkoj je također dvojezična, arapski i njemački.¹⁷ Stranice trenutno ne sadrže mnogo informacija osim nekoliko fetvi te informacije o ciljevima komisije, članovima i mogućnošću kontaktiranja. Djelovanje Vijeća u Njemačkoj je najviše izraženo u arapskim džematima.

Od turskih džemata u rad su uključeni Mili Görüş, Diyanet, Centralno vijeće muslimana u Njemačkoj (ZDM), Koordinaciono vijeće muslimana (KRM), kao i Vijeće imama i učenjaka u Njemačkoj (RIGD). Imajući u vidu da je komisija tek 2016. godine započela sa zvaničnim radom očekuje se da u rad budu uključeni i ostali džemati i to ne samo kao učesnici na simpozijima nego kao i članovi komisije.¹⁸

Komisija ECFR za Njemačku je do sada održala četiri veoma značajna simpozija koji su tretirali sljedeće teme: “Evropski musliman između očuvanja identiteta i asimilacije”, (10. mart 2016), “Problematika prisutnosti muslimana na Zapadu”, (11. mart 2016), “Namaska vremena u Njemačkoj” (12. mart 2016) i “Prvi fikhski simpozij za ženu muslimanku u Berlinu”, (30. april 2016).¹⁹

Shodno razlikama koje nastaju u pogledu nastupanja mjeseca ramazana kao i njegovog završetka Evropsko vijeće za fetve i istraživanja je održalo zasjedanje 2009. u Istanbulu gdje su prihvatili mišljenje koje je Turska usvojila još 1997. godine. Vijeće je donijelo sljedeću odluku: “Mjesec ramazan započinje kada bilo gdje na svijetu bude moguće ugledati mlađak. Ovo viđenje može biti golim okom ili uz pomoć određenih aparata. Viđenje mora pod nadzorom naučnika i pod strogim astronomskim uvjetima koji isključuju bilo kakvu grješku. Vijeće je zaključilo da će izdavati godišnji kalendar sa početkom i završetkom svakog hidžretskog mjeseca.”²⁰

¹¹ Redakcija Ufuqa, *Fatwas für Europa – Dürfen die Muslime bei Mc Donalds arbeiten, (Fetve za Evropu – Smiju li muslimani u Mc Donaldsu raditi)* Ufuq. de, 16. mart, 2010., str. 12.

¹² Dr Irfan Al-Alawi, Stephen Suleyman Schwartz, Kamal Hasani, Veli Sirin, Daut Dauti, Qanta Ahmed, *Eine Einführung in die Gesetze der Schariah und in die islamistische Ideologie in Westeuropa, (Uvod u zakone Šerijata i islamističke ideologije na Zapadu)*, Centar za islamski pluralizam, London, 2009, str. 27.

¹³ <http://www.deutschlandfunk.de/zahlder-muslimen-in-deutschland-wie-viel-millionen-sind-es.886.de>, datum posjete 14. februar 2017.

¹⁴ Ahmed Purdić, *Evropsko vijeće za fetve i istraživanja zasjedalo u Bosni i Hercegovini*, Glasnik, br. 7-8. 2007. str. 646.

¹⁵ <http://www.e-cfr.org/>

¹⁶ Objavlivanje početka zvaničnog rada komisije za fetve u Njemačkoj je bilo 12.03.2016. na simpozijumu koji je organizovan u Njemačkoj u Berlinu na temu: “Proračunavanje namaskih vremena u Njemačkoj i mogućnost njegovog unificiranja za svaki grad.” <http://ar.fatawa.de/> المؤتمر, datum posjete: 18.01.2017.

¹⁷ <http://ar.fatawa.de/>

¹⁸ Trenutni sastav potkomisije za Njemačku izgleda ovako: Dr. Khaled Hanafy, predsjednik, Talal Hady, potpredsjednik, Mahmoud Abdelaziz, član, Abdelaziz Elkhodary, član, Mohammed Mansour, član, Muhammad Siddiq Borgfeldt, član, Nihat Abdulquddus Ciftci, član.

¹⁹ <http://ar.fatawa.de/> المؤتمر, datum posjete: 18. januar 2017.

²⁰ <https://www.iisev.de/134-0-Stellungnahme-des-Rates-der-Imame-und-Gelehrten-in-Deutschland-RIGD-zur-Bestimmung-des-Ramadans-in-Deutschland-im-Lichte-des-islamischen-Rechts.html>, datum posjete: 18. februar 2017.

Muslimani u Njemačkoj su duboko svjesni nužnosti postojanja fikha muslimanskih manjina i načelno akceptiraju rad Vijeća i uvažavaju njegove fetve, međutim Vijeće nije prva instanca kojoj se obraćaju u potrazi za odgovorima na svoja pitanja. Turske islamske zajednice imaju svoje autoritete koje uvažavaju i pitaju za mišljenje. Najindikativnija u tom pogledu je Diyanet koja se direktno naslanja na državu i njene autoritete. Bošnjački džemati odgovore na svoja pitanja traže od imama ili od Rijasetu u BiH tj. fetva-i-emina.

Benjamin Idriz imam u džematu Penzberg ističe da je osnivanje Evropskog vijeća za fetve i istraživanja jedna dobit za evropske muslimane, jer Vijeće tretira teme koje vijeća za fetve u islamskim zemljama nisu tretirali.²¹ Pored toga B. Idriz upućuje i kritike na račun Vijeća zamjerajući što u njega nisu uključeni i reformatorski učenjaci kao što u Vijeću nisu zastupljene i žene. Vijeće iako ima prefiks "evropski" se sastoji većinskim dijelom od islamskih učenjaka orijentalnog porijekla i njegov predsjedavajući kako zaključuje B. Idriz bi trebao da bude evropski musliman, visoko kvalificiran islamski učenjak koji poznaje evropsko okruženje kao i muslimane koji su ovdje odrasli. Muslimani koji žive u Njemačkoj smatraju da bi trebali imati svoje vlastito vijeće za fetve i to samo jedno kako ne bi došlo do konfuzije. Vijeće bi trebalo da bude iznad ideologija, nacija i organizacija i da u njega budu uključeni kako muškarci tako i žene koji su stručnjaci u raznim islamskim oblastima i koji dobro poznaju specifičnosti života u Njemačkoj.²²

5. Zaključak

Evropsko vijeće za fetve i istraživanja je osnovano sa ciljem da pomogne muslimanima u Evropi u njihovom svakodnevnom životu, da očuvaju

svoju vjeru kao i svoj identitet i da im nakon pomnog istraživanja problema ponudi mišljenje koje će biti zasnovano na validnoj argumentaciji a koje će ujedno ići u korak sa vremenom i odgovarati potrebama muslimana na Zapadu.

Vijeće također nastoji da objedini različita mišljenja koja su zastupljena u Evropi, te da donese fetve koje će biti akceptirane od strane svih muslimana koji žive u njoj. Na tom polju članovi Vijeća zasigurno da ulažu ogroman trud koji zbog nedovoljne promocije kao i jezičke barijere, ostaje ograničen na uži krug recipijenata koji govore arapski jezik. Vijeće bi trebalo da poradi na svojoj prezentaciji u Njemačkoj prije svega adekvatnim predstavljanjem na internetu, prevodjenjem fetvi Vijeća na njemački jezik kao i svih odluka i preporuka te izravnim kontaktima sa svim islamskim zajednicama u Njemačkoj.

Vijeće bi trebalo da uključi u svoj sastav islamske učenjake koji su rođeni i odrasli u Evropi kao i da u vijeću budu zastupljeni predstavnici svih etničkih grupa. Iako muslimani iz Turske predstavljaju preko 50% svih muslimana u Njemačkoj nisu shodno svom broju proporcionalno zastupljeni u komisiji za fetve u Njemačkoj. Ovo se može posmatrati ili kao vid nezainteresovanosti dotičnih da budu dio Vijeća, jer se uglavnom pozivaju na svoje domaće autoritete ili kao vid još uvijek prisutnog rivaliteta između Arapa i Turaka ili zbog činjenice da je i u ovoj komisiji osnovni jezik komunikacije arapski. Također ni Islamska zajednica Bošnjaka u Njemačkoj nema svog predstavnika u Njemačkoj komisiji Evropskog vijeća za fetve.

U njemačkim naučnim krugovima kao i medijima se na Vijeće gleda sa puno skepse, prigovara mu se da je konzervativan, da ne ide u korak sa vremenom i da ne odgovara na potrebe muslimana na Zapadu. Sve ove tvrdnje potiču od onih koji nemaju dovoljno znanja o islamu ili žele da i samo Vijeće potčine svojim mjerilima vrijednosti ne uvažavajući činjenicu

da je svakoj odluci Vijeća prethodilo istraživanje, zatim rasprava i na kraju donošenja mišljenja koje nije uvijek jednoglasno usvajano.

Muslimanske zajednice u Njemačkoj su u duhovnom smislu povezane sa svojim matičnim zemljama iz kojih dolaze imami, vaizi, muftije i drugi islamski učenjaci koji prenose ona mišljenja i fetve koje su usvojene u matičnim zemljama. Također putem interneta kao i drugih medija informacije se prenose enormnom brzinom gdje određene grupacije uvažavaju fetve iz svojih matičnih zemalja odbacujući islamske naučne institucije poput Evropskog vijeća za fetve ili islamske autoritete koji žive u Evropi. Njemačka kao i mnoge druge evropske zemlje su multietničke i pridržavanje fetvi iz matičnih zemalja je stvaralo konfuziju na terenu koje je bilo najizrazitije kod nastupanja mjeseca ramazana, gdje su zbog različitih mišljenja oko viđenja mlada jedni započinjali sa postom dok drugi nisu, ili jedni su klanjali Bajram-namaz dok su drugi taj dan i dalje postili. Ovi slučajevi ukazuju na nužnost postojanja jedinstva muslimana u Evropi i prihvatanja mišljenja evropskih islamskih institucija kao što je Evropsko vijeće za fetve i istraživanja kako bi ostvarili jedinstvo u ovim bitnim pitanjima kojima ujedno pokazujemo svoju zrelost, solidarnost i otvorenost.

Islamska zajednica Bošnjaka u Njemačkoj (IZBNJ) koja trenutno broji 79. džemata je veoma malo upoznata sa djelovanjem Evropskog vijeća za fetve i istraživanja. Mnogi su upoznati sa radom dr. al – Qaradawija čija su djela prevedena na bosanski jezik iako ne poznaju činjenicu da je predsjednik Vijeća upravo dr. al – Qaradawi. Da bi se ovo stanje prevazišlo Vijeće tj. u ovom slučaju komisija vijeća za Njemačku bi trebala da se poveže sa IZBNJ, pozove njihove predstavnike da uzmu učešća u radu komisije, održi seminare za imame, upozna ih sa svojim djelatnostima i da ostvari saradnju na naučnom planu.

²¹ Benjamin Idriz, *Grüß Gott Herr Imam, (Pozdrav Bogu gospodine Imame)*, Diederichs, München, 2010.

²² Ibid, str. 51-52.

Literatura

- Al-Qaradawi, Jusuf, *Al-Qararat wa al-fatawa as – sadira an majlis al – urubij li – al- ifta wa al-buhut, (Odluke i fetve izdate od Evropskog vijeća za fetve i istraživanja)*, 2010.
- Al-Alawi, Irfan, Schwartz Stephen Suleyman, Hasani, Kamal, Sirin Veli, Dauti Daut, Qanta Ahmed, *Eine Einführung in die Gesetze der Schariah und in die islamistische Ideologie in Westeuropa, (Uvod u zakone Šerijata i islamističke ideologije na Zapadu)*, Centar za islamski pluralizam, London, 2009.
- Begović, Nedim, *Vjerska sloboda i muslimanske manjine u Evropi*, El-Kalem, Sarajevo, 2015.
- Bruner, Rainer, *Zwischen Laizismus und Scharia: Muslime in Europa, (Između laicizma i Šerijata: Muslimani u Evropi)* u časopisu *Aus Politik und Zeitgeschichte, (Iz politike i povijesti vremena)*, Bonn, br. 21., 2005.
- El-Kardavi, Jusuf, *Fikh muslimanskih manjina: kako biti musliman na Zapadu?*, preveo: Bilal Merdan, Libris, Sarajevo, 2004
- Frauenrath, Ralf, *Yusuf al-Qaradawi und das Konzept der Wasatiya, (Jusuf al-Qaradawi i koncept vesatije)*, Akademija za zaštitu države, Heimerzheim, 2015.
- Idriz, Benjamin, *Grüß Gott Herr Imam, (Pozdrav Bogu gospodine Imame)*, Di-ederichs, München, 2010.
- Purdić, Ahmed, *Evropsko vijeće za fetve i istraživanja zasjedalo u Bosni i Hercegovini*, Glasnik, br. 7-8. 2007.
- Redakcija Ufuqa, *Fatwas für Europa – Dürfen die Muslime bei Mc Donalds arbeiten, (Fetve za Evropu – Smiju li muslimani u Mc Donaldsu raditi)* 16. mart, 2010.
- Schlabach, Jörg, *Scharia im Westen- Muslime unter nicht-islamischer Herrschaft und die Entwicklung eines muslimischen Minderheitenrechts für Europa, (Šerijat na Zapadu – Muslimani pod neislamskom vlašću i razvoj prava muslimanskih manjina u Evropi)*, izdavačka kuća LIT, Berlin, 2009.
- <https://www.iisev.de>
<http://www.deutschlandfunk.de>
www.e-cfr.org/
<http://ar.fatawa.de/>
www.bmi.bund.de

الموجز

تقبّل فقه الأقليات المسلمة وعمل المجلس الأوروبي للإفتاء والبحوث

بلال خوجيتش

يهتم هذا المقال بدراسة فقه الأقليات المسلمة المقيمة في ألمانيا. ويرتبط المجلس الأوروبي للإفتاء والبحوث (المجلس) ارتباطاً وثيقاً بفقه الأقليات المسلمة، وينشط هذا المجلس منذ تأسيسه سنة 1997 في أوروبا. يحاول هذا البحث تقديم الإجابات عن الكثير من الأسئلة، ومن بينها: كيف يتحقق فقه الأقليات المسلمة في ألمانيا وبما يتسم، ما مدى الالتزام بفتاوى المجلس، وما درجة قبول عمل المجلس لدى الدوائر العلمية ووسائل الإعلام في ألمانيا، وهل تحظى فتاوى المجلس بالقبول، وما حجم التأثير الحقيقي لعمله. أسس المجلس في عام ٦١٠٢ لجنة للفتوى في ألمانيا، وقد بادرت هذه اللجنة إلى تنظيم العديد من الندوات العلمية وحلقات البحث بهدف تحقيق التوافق بين الآراء المختلفة حول مسائل فقهية معينة، مثل تحديد بداية شهر رمضان ونهايته.

الكلمات الرئيسية: الفقه، الأقليات المسلمة، أوروبا، الفتاوى، ألمانيا، التقبّل.

Summary

RECEPTION OF THE FIQH OF MUSLIM MINORITIES AND THE WORK OF THE EUROPEAN CONCIL FOR FATWAS IN GERMANY

Bilal Hodžić

This article deals with the fiqh of Muslim minorities living within the territory of Germany. European Council for Fatwas and Research (ECFR), working in Europe since 1997, is closely related to the fiqh of Muslim minorities. What are the aspects and main traits of the fiqh of Muslim minorities in Germany, to what extent are the fatwas issued by ECFR acknowledged, how is the Council perceived by the German intellectuals and the media and what is the actual domain of the authority of the Council are only some of the questions that this article attempts to answer. In the year 2016, ECFR formed the commission for fatwas and organised a number of academic forums and seminars with the aim to reconcile differing views concerning some fiqh issues such as the beginning of the month of Ramadan and so on.

Key words: fiqh, Muslim minorities, Europe, fatwa, Germany, reception